

Agrese online

Hana Macháčková

Agrese online

- Zdánlivě všude
- Běžná zkušenost uživatelů
- Vzájemné útoky (např. SNS)
- Informace a materiály podněcující agresi

Agrese

Široký pojem

- ...“*any form of behavior directed toward the goal of **harming or injuring** another living being who is motivated to avoid such treatment*“ (Baron & Richardson, 2004, p.7)

Můžeme rozlišit více podob

- Přímá/nepřímá
- Verbální/fyzická/sexuální---
- Interpersonální/skupinová
- Atd.

Online/offline - Online prostředí: může ovlivňovat průběh agresivních útoků

Agrese online

- Také různé typy
  - Podobně jako u offline agrese
- V mnoha případech spojená s offline situací
  - Prolínání online a offline života
- **Různé typy kyberagrese:** cyberhate, cyberbullying, cyberharassment, cyberstalking, cyberterrorism, flaming, outing, ...

Online agrese - dimenze

- Přímá vs nepřímá
- Soukromá vs veřejná
- Komunikována oběti vs ostatním

- Aspekty vázané na technologie?
- Dříve – přes internet, poté i mobilní telefon, poté smartphone (dnes?)
- Jeden kanál a multiplicitní útoky
- Specifické prostředí (komunity, hry) a sociální média

Vysvětlení online agrese – s ohledem na prostředí

- Online disinhibice (Suler, 2004)
  - **Anonymita** – *You Don't Know Me*
  - **Neviditelnost** – *You Can't See Me*
  - **Asynchronicita** – *See You Later*
  - **Solipsistická introjekce** – *It's All in My Head*
  - **Disociativní představivost** – *It's Just a Game*
  - **Minimalizace authority** – *We're Equals*
- Vnímaná anonymita vs. Identifikovatelnost
- Menší anonymita – snížení agresivních komentářů v diskusích (Cho & Kwon, 2015)
- Např. jedinci s low self-control

Vysvětlení online agrese – s ohledem na prostředí

- SIDE model
  - Role sociální identity (Tajfel, Turner)
- Deindividuace? V podmínkách anonymity vyšší identifikace se skupinou
- Nejsou přítomny (viditelné) individuální znaky
- Naopak často přítomnost těch skupinových
- Zvyšuje se výraznost sociální identity

SIDE model

- Skupina ovlivňuje naše normy, postoje a chování
- Výraznost sociální identity
  - Definujeme se více v rámci skupinové příslušnosti
  - Vliv na postoje i chování – disinhibované chování
- Skupinová a meziskupinová interakce
  - Konformita, stereotypizace diskriminace...

Kybernenávist

- Nenávistné projevy vyjádřené prostřednictvím ICT
- Útočí na **sociální identitu** – skupinovou příslušnost nebo skupinové charakteristiky
- Je motivována **předsudky** a negativními **stereotypy** o skupinách
- Sociální identita může být vnímána jen agresorem
- Soukromé zprávy, příspěvky na SNS, komentáře ve veřejných diskuzích, extrémistické skupiny a stránky, ...
- Text, audiovizuální obsahy, interaktivní obsahy

Kybernenávist

- Kybernenávist má kořeny v offline podmínkách a offline extremismu; známý fenomén v „novém“ prostředí
- **Specifika online prostředí – jak mohou ovlivňovat kybernenávist?**
  - Jednoduchá tvorba obsahů, širší dosah, jednodušší organizace a mobilizace, horší regulace, ...
  - Intertextualita, multimedialita, ...

Douglas (2010) – hlavní cíle online hate skupin: **propojovat, vzdělávat, rekrutovat**

Kyberšikana a online obtěžování

- Kyberšikana – znáte termín?
- Hodně medializována
- Často v rozporu s empirickými daty

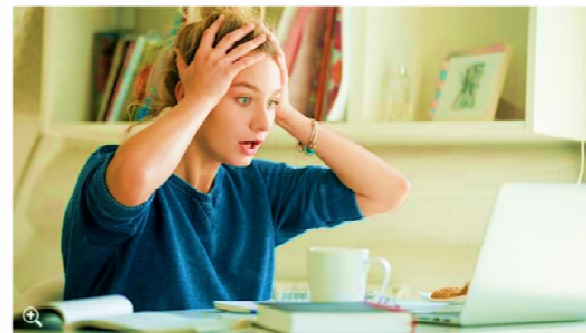
Kyberšikana se týká každého druhého dítěte v Česku

Výsledky výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí internetu, na kterém se podílela Univerzita Palackého v Olomouci a společnost Seznam.cz, jsou alarmující. Vyplývá z nich, že každé druhé dítě v Česku se setkalo s kyberšikanou. Obětí vydírání se přitom stalo 8 % z nich.

Kyberšikana: stále více dětí je obětí i útočníkem

Pojem „kyberšikana“ trestní zákoník nezná, a to i přesto, že se počet obětí tohoto počítačového násilí každoročně zvyšuje. Obzvlášť pak mezi dětmi.

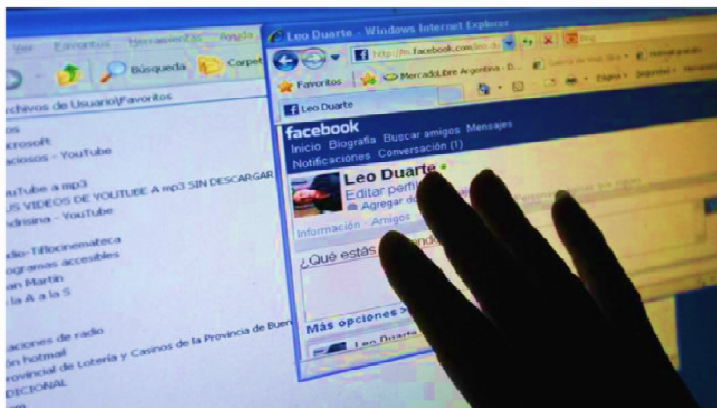
sobota 18. listopadu 2017, 6:01
Adéla Jelínková, Právo

▲ Ilustrační foto

Nahé fotky, vydírání. V Česku se rozmáhá kyberšikana

AKTUALIZOVÁNO 2. 1. 2015 17:20

Ilustrační foto | Foto: Reuters

"Vybauji si dokonce případ, který skončil sebevraždou," říká v rozhovoru pro Aktuálně.cz expert na internetovou kriminalitu Karel Kuchařík.

19. KVĚTNA 2019 | IVO | 21°C, OBLAČNO

iROZHLAS

DOMOV SVĚT EKONOMIKA SPORT KULTURA VĚDA KOMENTÁŘE ŽIVOTNÍ STYL VOLBY
SPOLEČNOST CESTOVÁNÍ VAŘENÍ A JÍDLA ZDRAVÍ AUTO

Kde se nacházíte: iROZHLAS.cz / Životní styl a společnost / Společnost | Související témata: kyberšikana Linka bezpečí počítač

Kyberšikana v Česku. Polovina mladých lidí v Ústeckém kraji zažila urážení nebo ponižování

Urážení, ponižování, ztrapňování nebo sexuální návrhy na internetu zažilo v Ústeckém kraji 47 procent mladých lidí v posledním roce. Je to více než jinde v Česku. Vyplývá to z údajů výzkumu Nadace O2 a Univerzity Palackého v Olomouci. Informovala o tom mluvčí O2 Jitka Pajurková.

ZPRÁVY, KTERÉ JSU

Kyberšikana a online obtěžování

„Intentional and aggressive act carried out through electronic media, which may be repetitive in nature“ (Nocentini et al., 2010; Tokunaga, 2010)

Různé formy (obdobně jako offline)

- Verbální útoky, nadávky, vyhrůžky
- Šíření osobních informací (nechtěné), publikování ubližujících materiálů
- Krádež identity
- Sociální exkluze
- ...

Kyberšikana a online obtěžování

Definice odvozena ze školní šikany (Olweus, 1991)

O kyberšikaně mluvíme pokud jsou útoky:

- **Prováděny skrze internet či mobil**
- Jsou úmyslně zraňující
- Jsou opakované
- Mocenská nerovnováha – oběť se nemůže účinně bránit
- ...pokud tato kritéria nejsou naplněna – online obtěžování (nebo šířeji online agrese)

Kyberšikana a online obtěžování

„New bottle, old wine“?

What is „new“?

Časoprostorová neomezenost – nemožnost utéct

Distance

Široké publikum (potenciálně)

Šíření materiálů, dostupnost, trvanlivost

- často není účinná kontrola

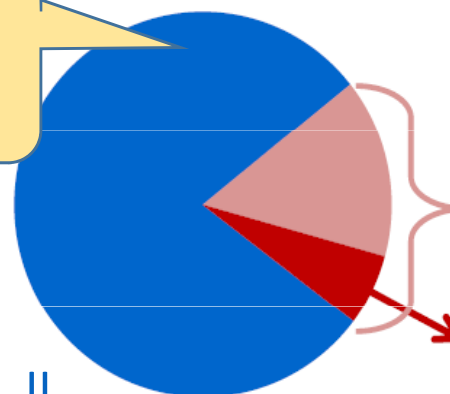
Může být skrytá

Kyberšikana a online obtěžování

Nutno rozlišovat kyberšikanu a online obtěžování!

Rozdíly v prevalenci a důsledcích
Kyberšikana: **méně častá, více závažná**

JMK: 79% bez viktimizace

21%
obtěžování

6% oběti
CB

Prevalence zkušeností s kyberagresí

- Zdroj dat: EU Kids Online IV
  - dotazníkové šetření na 89 základních a středních školách v celé České republice
  - říjen 2017 - únor 2018
  - 2825 dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet

Prevalence zkušeností s kyberagresí

- **Někdy děti nebo dospívající někomu říkají nebo dělají hnusné nebo nepříjemné věci, které mu mají ublížit. To se může opakovat v průběhu několika dní anebo trvat delší dobu.**
- **Může to zahrnovat:**
  - dobírání si někoho způsobem, který se mu nelíbí
  - bití, kopání nebo strkání do někoho
  - ignorování někoho nebo záměrné vynechání někoho ze společných aktivit
- **Když se lidé chovají takto ošklivě nebo nepříjemně, může se to dít:**
  - osobně (tváří v tvář)
  - přes mobilní telefon (zprávy, hovory, videoklipy)
  - na internetu (emaily, online zprávy, sociální sítě, diskuze)

Viktimizace

Nejčastěji forma: dostávání hnusných nebo nepříjemných vzkazů (82%)

Tabulka se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

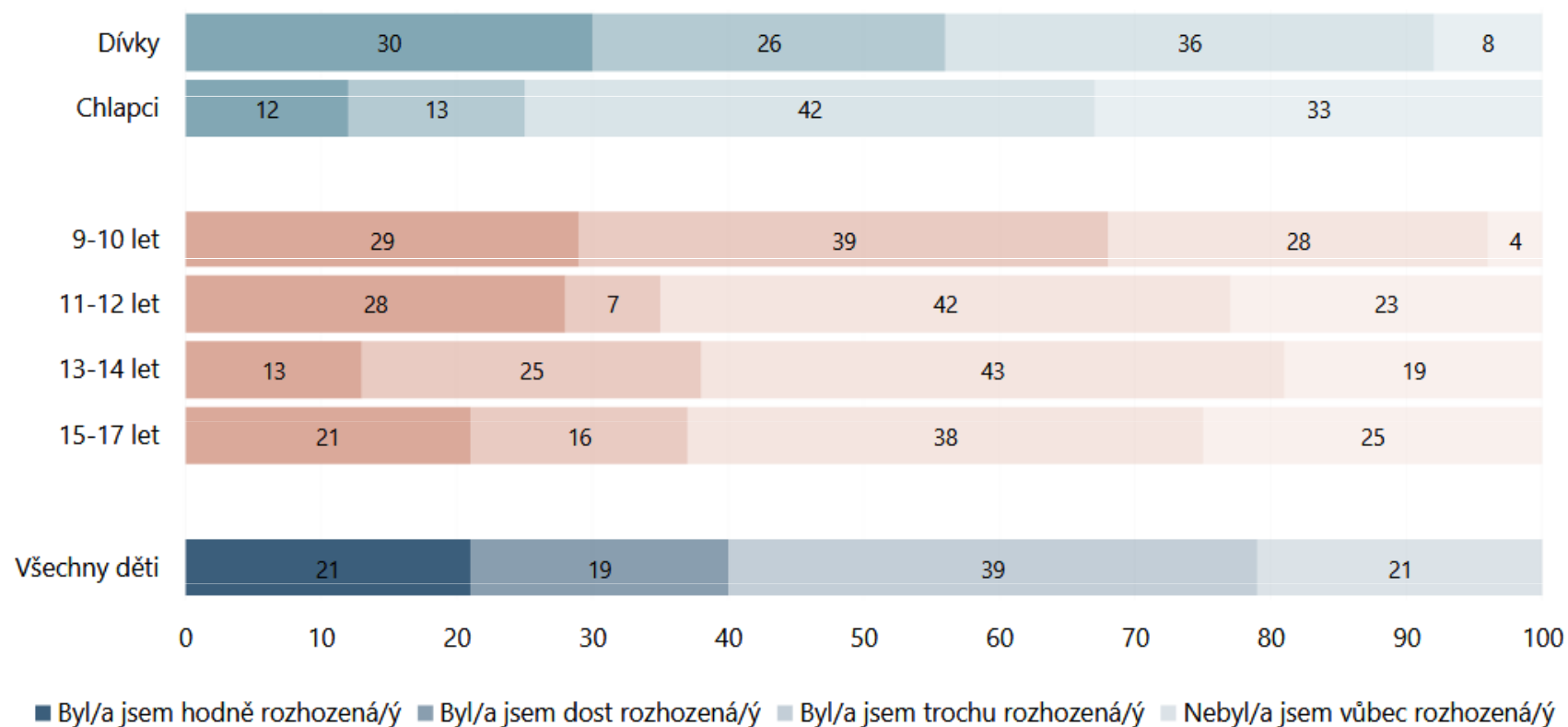
Tabulka 3: Děti a dospívající, kteří uvedli, že byli alespoň někdy v *posledním roce* obětí agrese (%).

%	9-12 let		13-17 let		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Osobně, tváří v tvář	16	17	21	23	19
Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu	9	9	20	22	15
Jiný způsob	6	7	5	6	6
Zkušenost s jakýmkoliv typem agrese	22	22	26	28	25

Znění otázek: Choval se k tobě někdo v *posledním roce* takto hnusně nebo nepříjemně? Jak často se to stalo některým z následujících způsobů? (a) Osobně, tváří v tvář (to znamená, že ta osoba s tebou byla na stejném místě), (b) Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu atd., (c) Jiným způsobem.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet a **kterí uvedli, že byli v posledním roce obětí online agrese (15 %).**

Graf 8: Jak se oběti online agrese po události cítily (%).

8 % dětí a dospívajících se stalo obětí agrese na internetu alespoň jedenkrát za měsíc a častěji, **92 % méně často nebo vůbec.**

Kritérium trvání/opakování:
92 % dětí a dospívajících s kyberšikanou nemá žádnou zkušenost nebo se jim něco takového stalo jen párkrát.

8 % dětí a dospívajících se stalo obětí agrese na internetu alespoň jedenkrát za měsíc a častěji, **92 % méně často nebo vůbec.**

Kritérium trvání/opakování:
92 % dětí a dospívajících s kyberšikanou nemá *žádnou zkušenost* nebo se jim něco takového stalo *jen párkrát.*

+ Kritérium újmy:
5,5% dětí které byly viktimizovány „několikrát měsíčně“ a byly *alespoň trochu „rozhozeny“*

Agrese - útočníci

Tabulka se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Tabulka 4: Děti a dospívající, kteří uvedli, že v *posledním roce* alespoň někdy na někoho agresivně útočili (%).

%	9-12 let		13-17 let		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Osobně, tváří v tvář	8	4	22	9	11
Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu	3	2	19	8	8
Jiný způsob	2	0	5	1	2
Jakýkoliv typ agrese	10	5	26	11	13

Znění otázek: Choval/a ses ty někdy v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně k někomu jinému? Jak často ses takhle v posledním roce k někomu choval/a? (a) Osobně, tváří v tvář (to znamená, že ta osoba s tebou byla na stejném místě), (b) Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu atd., (c) Jiným způsobem.

Kyberagrese

Zahrnuje i méně závažné incidenty
Více rozšířená

Kyberšikana

Intenzivnější průběh
Závažnější dopady

Překryv zkušeností online a offline

- Většinou měřen s ohledem na viktimizaci, ale ukazuje se i u agrese
- Většina studií uvádí překryv, mezi cca 60-90%
  - Gradinger, Strohmeier, & Spiel, 2009; Hinduja & Patchin, 2012 ; Jose, Kljakovic, Scheib, & Notter, 2012; Juvonen & Gross, 2008; Salmivalli & Pöyhönen, 2012; Smith et al., 2008; Waasdorp & Bradshaw, 2015
- EU Kids Online IV: 79% obětí kyberagrese zároveň obětí offline agrese

Doporučení: „...view of cyberbullying as a form of bullying, in line with other forms such as verbal, physical, and indirect/relational bullying.“
(Olweus & Limber, 2018)

Překryv agrese online a offline

- Jedna událost odehrávající se ve více prostředích
  - Školní šikana
- Vulnerabilita a náchylnost k viktimizaci a agresi – platí v obou prostředích
  - Klasický příklad: nízký self-esteem u viktimizace (Kowalski & Limber, 2013)

Překryv agrese online a offline

- Görzig, A. & Machackova, H. (2016). Cyberbullying in Europe: A review of evidence from cross-national data. In M. F. Wright (Ed.), *A social-ecological approach to cyberbullying* (pp. 295-326). Hauppauge: Nova Publishing.
- EU Kids Online II, 25 Evropských zemí, 25 142 dětí 9–16, April/October 2010
- **Analýza a syntéza outputů z projektu ohledně kyber a offline agrese**

Překryv agrese online a offline

- Překryv obou zkušeností u obětí i agresorů
- Koreláty:
  - Viktimizace: psychologické problémy (SDQ), sociální znevýhodnění (nízký SES, diskriminace), horší kvalita sociálních vztahů
  - Agrese: psychologické problémy (SDQ), sociální znevýhodnění (nízký SES, diskriminace), další offline rizika
- Tyto faktory identifikovány i v dalších studiích na kyber a offline agresi (Guo, 2016; Hong, 2016; Kowalski & Limber, 2013; Vandebosch & Van Cleemput, 2009)

Překryv agrese online a offline

- Koreláty specifické pro internetové prostředí typické jen pro zkušenosti s kyberagresí:
  - Kyberviktimizace: větší intenzita užívání internetu, SNS, a mobilních zařízení, zkušenost se zneužitím osobních dat na internetu
  - Kyberagrese: užívání SNS (vlastní profil), více rizikových aktivit online, větší přesvědčení o schopnostech používat internet, lépe se vyjadřují online (*I found it easier to be myself online, found it easier to talk about different and more private things online than I would offline*)

Překryv agrese online a offline

- Je nutno zvážit propojení zkušenosti online a offline
- Existují faktory, které mohou zvyšovat riziko kyberagrese
- Je nutno zvážit i možné mediační a moderační efekty s ohledem na používání technologií

Kyberšikana a online obtěžování

Důsledky – podobné jako u offline šikany

- Internalizace, externalizace
- Deprese, úzkostnost, sebevražedné myšlenky, bezmocnost
- Sociální problémy
- Problémy ve škole
- Atd.

Kyberšikana a online obtěžování

Důsledky závisí na závažnosti

Nutno rozlišovat

1) kyberšikanu a online obtěžování!

- Obdobně závažná jako offline – někdy i horší
- Zvláště pokud jsou použity audio/vizuální materiály (Sticca & Perren, 2013)

2) Propojenost online a offline šikany

- Oběti a agresoři

Záleží i na zvládnání - copingu

Machackova, H., Cerna, A., Sevcikova, A., Dedkova, L., & Daneback, K. (2013). Effectiveness of coping strategies for victims of cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 7(3), article 5. doi: 10.5817/CP2013-3-5

Kyberšikana a online obtěžování

Záleží na kontextu

Včetně reakcí ostatních – publika, přihlízejících

Zkušenost přihlízejících častější

EU Kids Online IV (2017/2018): 47% dětí 11-17 let

Kyberšikana a online obtěžování

Co mohou dělat (online i offline)?

- Pomoci oběti: emočně, poradit jak se zachovat, konfrontovat agresora...
- Podpořit agresora: přidat se, re-postovat, shareovat, lajkovat, komentovat...
- Zůstat „pasivní“ - nejčastější

Proč zůstáváme pasivní?

It is possible to react in various ways to what happened. Select the option which best describes what you did.

Kyberšikana a online obtěžování

Reakce – role osobnostních charakteristik

- Empatie, prosociální tendence, vztah k aktérům, sebe-účinnost, pojmání agrese – a šikany a kyberšikany, sociální status...

Role kontextu – online prostředí

Co se může podílet na vnímání situace?

Table 2. Categories in which contextual and personal factors were measured.

Type	Categories	Factors	
Personal	Empathy	Empathy Cognitive empathy Empathic concern Immediate empathic response Empathy and Emotional Engagement	
	Moral disengagement	Moral disengagement Moral Responsibility	
	Behavioural determinants	Attitudes Self-efficacy (social and emotional) Outcome expectations Impulsivity Social anxiety Self confidence Self-esteem Loneliness (social and emotional)	
	Previous experience in bullying and cyberbullying	Victimisation and perpetration cyberbullying experience Traditional bullying involvement Cyberbullying involvement Previous experience in cyberbullying: victim or perpetrator	
	Demographic and Socio-economic data	Age Country of birth Family affluence Gender Living situation Type of education	
	Social environment		Collectivism vs. individualism Descriptive norms of friends, class group members, teachers and parents Group-based emotions: pride, shame, anger, guilt Group norms Hope of reciprocated helping action
			Injunctive norms of friends, class group members, teachers and parents Norms Peer group support Power relations Responsibility or legitimacy Social pressure Social support of friends, family and significant others Sense of uselessness in looking to adults for assistance

[Domínguez-Hernández, F.](#), [Bonell, L.](#), & [Martínez-González, A.](#) (2018). A systematic literature review of factors that moderate bystanders' actions in cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 12(4), article 1. <http://dx.doi.org/10.5817/CP2018-4-1>

Specifika online prostředí

- Asynchronní komunikace
- Chybí mnoho vodítek
- Distance, anonymita, neviditelnost....
- Široké publikum
- Materiály a informace – sdílení, lajkování
- Metadata – „views“

Contextual Friendship

[Domínguez-Hernández, F., Bonell, L., & Martínez-González, A. \(2018\). A systematic literature review of factors that moderate bystanders' actions in cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 12\(4\), article 1. <http://dx.doi.org/10.5817/CP2018-4-1>](#)

Friendship
Bully identity
Bully is a good friend
Bystander Identity
Group membership
Identification with the group
Behaviour and behavioural intention: victim identity, bully identity
Problematic relationships with peers
Because of relationship with perpetrator
Because of relationship with victim
Peer rejection
Social Conventions / Friendships
Victim identity
Victim is a good friend

Contextual Bystander Effect
Incident severity

Bystander Effect: Number of bystanders
Incident severity
Severity of situation
Upset feelings

Action of other bystanders
Request for assistance

Bystander behaviour
Bystander's perception of control, attributions of responsibility and blame.
Request for help
Victim behaviour

Evaluation of the situation

Behaviour and behavioural intention: circumstances
Behavioural determinants: cues to action
Difficult to interpret situation
It was not necessary to get involved
Lack of knowledge of the history,
Timing

Knowledge of effective strategies to address cyberbullying

Behavioural determinants: Knowledge
Knowing what to do and from whom to get help also, knowing how hurt the victim is
Lack of social skills
Skills and facilitators
Uncertainty to get help

Characteristics of virtual environments

Characteristics of online interaction: computer-mediated communication
Forms of cyberbullying: Private vs. Public
Mediacy: Via communication technology or face-to-face
Privacy: Private or public communication
Internet literacy: Time and amount of Internet use

Fear of retaliation

Fear of getting in trouble
Fear of intervening
Out of fear

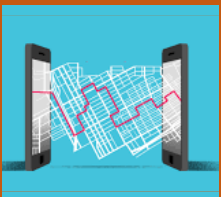
Bystander Intervention Model (Latané & Darley, 1970)

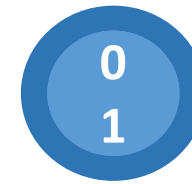
Anonymita

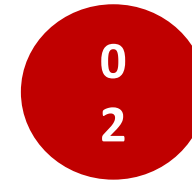
Neviditeľnosť

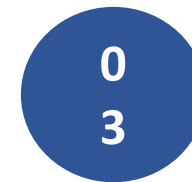
Vzdálenosť

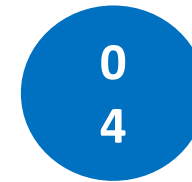
Notice the event

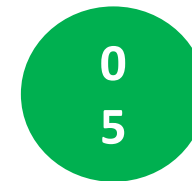
Interpret it as a problem

Assume personal responsibility

Know how to help

Implement the help